

Rahvusarhiivi
2016. aasta aruanne

Sisukord

1. Üldhinnang 2016. aastale	3
2. Hindamine	4
3. Kogumine ja nõustamine	5
3.1. Avalike arhivaalide kogumine	5
3.2. Eraõiguslike asutuste dokumentide ja isikuarhiivide kogumine.....	5
3.3. Asutuste ja eraõiguslike arhiivimoodustajate nõustamine	6
4. Säilitamine	8
4.1. Säilitustingimused ja hoidlatöö.....	8
4.2. Konserveerimine	10
4.3. Digiteerimine	11
5. Kasutamine	12
5.1. Uurijateenindus ja veebikülastused.....	12
5.2. Teatmestu ja andmebaasid	14
5.3. Arhiivipedagoogika ja avalikud sündmused	15
5.4. Ühismeedia, uus koduleht ja meened.....	16
6. Digitaalarhiivindus	18
6.1. Digitaalse arhiveerimise terviklik analüüs.....	18
6.3. Digitaalne säilitamine	18
6.4. Koostöö	19
7. Teadus- ja publitseerimistöö	20
8. Organisatsiooniline areng	21
Lisa 1	23

1. Üldhinnang 2016. aastale

Tõenäoliselt oli 2016. aasta Rahvusarhiivi inimeste jaoks üks kõige huvitavamaid ja pingelisemaid aastaid üldse, seda mõistagi esmaülesandeks olnud peahoone Noora töhe rakendamise tõttu. Nii prioriteetide kui ka muude tööülesannetega sai Rahvusarhiiv jätkuvalt hästi hakkama. Ometi, kui vaadeldavat aastat peaks kirjeldama ainult ühe sõnaga, siis sobiks selleks ilmselt „kolimine“. Märtsis 2016 alanud arhivaalide ümberpaigutamine Noorasse lõpeb 2017. aasta algul. Kuressaare ja Haapsalu arhiivide viimine Tartusse kujutas endast kõige väiksemat, n-ö prooviülesannet. Sellele järgnenud Liivi hoone tühjendamine vältas neli kuud, Tallinna (peamiselt Tõnismäe hoone) kogude kolimine kolm kuud. Lõpptulemusena jääb Rahvusarhiiv nüüd toimima kokku seitsmes hoones Tallinnas (3), Tartus (2), Rakveres ja Valgas, mis on kolme võrra vähem kui varem. Efektiivsuse kasvule viitab tõsiasi, et kuigi Noora üldpind on 10 708 m², suurenes Rahvusarhiivi kasutada olevate ruutmeetrite arv vaid 872 võrra.

Hea meel on samas tõdeda, et aasta hindamisel ei pea rääkima ainult välistest muutustest. Rahvusarhiiv teises organisatsioonina seesmiseltki. Läbi viidi struktuurimuudatused, millega kaotati riigiarhiiv ja ajalooarhiiv ning põhiosakonnad koondusid kõik Rahvusarhiivi nimetuse alla. Senisest kahest riigiarhivaari asetäitjast jätkab üks, üldse vähenes Rahvusarhiivi koosseisus töötavate inimeste arv üheksa võrra.

2016. aasta märkimisväärsete saavutuste hulka tuleb kindlasti lugeda ka järgmise nelja-aastase perioodi arengusihetides kokkuleppimist, samuti uuendati mitut olulist arhiivipoliitika dokumenti. Nõnda seab Rahvusarhiivi kogumispoliitika nii arhivaalide hindamisele kui ka vastuvõtule senisest palju selgemad ja konkreetsemad raamid. Esmakordselt Eesti arhiivinduses sõnastati ametlik hindamisotsus siin toodetud ja levitatud filmi algmaterjalide kogumiseks. Aasta lõpul avalikustati Rahvusarhiivi uus veeb, mis sisaldab vast kõige olulisema uuendusena Rahvusarhiivi juhiseid töövoogude ja protsessiskeemide kujul.

Arhiivipoliitiliste suunamuutuste rubriiki paigutub samuti ärianalüüsi „Digitaalse arhiveerimise terviklik analüüs“ järelduste ja soovitude mõtestamine ning johtuvate meetmete plaanimine Rahvusarhiivi arengusihetidesse ja tegevuskavasse. Arengusihetide põhiülesandena soovib Rahvusarhiiv lähiaastatel jõuda läbimurdeni digitaalselt sündinud teabe kogumisel, selle eesmärgi saavutamiseks viidatud analüüs tellitud saigi.

Mis puudutab arhiivi põhiülesannete igapäevast täitmist, siis siin tasub esile tõsta mitmete tähelepanuväärsete arhiivide vastuvõtmist. Vaatamata tõsiasjale, et Rahvusarhiivi kogumise võimekus on hoidlapinna nappuse tõttu olnud aastaid madal, on hea meel tõdeda, et ühiskonna usaldus arhiivi vastu on pidevalt kasvanud, haruldaste ja väärtuslike erakogude üleandmine on suurenenud. 2016. aastal anti näiteks üle perekond Zoege von Manteuffeli pärgamentürikud, vastu võeti Vello Salo rikkalik arhiiv, alustati Mart Laari ja Ene Ergma isikuarhiivide üleandmisega. Rootsi Eestlaste Liidust saabunud filmi- ja helipärandi haruldustest pakkus paljudele emotsionaalse kõrghetke Konstantin Pätsi kõne lindistus 21. juunist 1940. Mõnikord on ajalugu mitte ainult mõistuse, vaid ka meeltega tajutav, kuid selle eelduseks on korraliku arhiivi olemasolu.

2. Hindamine

Hindamise valdkonna peamised arendustegevused olid hindamispõhimõtete kaasajastamine ja arhivaalide vastuvõtueelse töökeskkonna kavandamine koostöös asutustega. Hindamispõhimõtete kaasajastamisel oli esialgne ülesanne täpsustada 2003. aastast pärinevaid hindamispoliitikat ja hindamisstrateegiat. Seminaride käigus vormusid Rahvusarhiivi uued kogumispõhimõtted, mis kiideti heaks 2016. aasta 16. detsembri nõukoja otsusega. Kogumispõhimõtted annavad konkreetsed tegevusraamid sellele, mida Rahvusarhiiv kogub ning kuidas seda tehakse. See täpsustab hindamise meetodeid ja hindamiskriteeriume, samuti põhimõtteid, millest lähtutakse arhivaalide üleandmise protsessis. Täiendav tähelepanu on pühendatud digitaalse arhiiviväärtusliku teabe (sh andmekogude) ja audiovisuaalse teabe kogumisele.

Asutustega töötamise suunal valmistati ette töökeskkonna kirjeldus, mille abil saab läbi viia seni eraldiseisvad liigituskeemide loomise ja kooskõlastamise, dokumentide hindamise ja arhivaalide üleandmiseks ettevalmistamise protsesse. Nimetatud protsesside käigus kogunenud ja kogunevat teavet saab töökeskkonnas edaspidi hõlpsalt taaskasutada (arhiivikirjelduste ja arhiiviskeemide loomine). Lisaks muutub kaasagesemaks ja hallatavamaks kogu vastuvõtueelne töö asutustega ja selle töö dokumenteerimine (näiteks hindamisotsused). Asutustega tehtava töö moodulist (lühendina Astra) valmis aasta jooksul prototüüp, töö jätkub 2017. aastal.

Olulise tööna väärib mainimist filmi algmaterjali ja filmi tootmisega kaasneva dokumentatsiooni hindamine. Säilituseksemplari seadusega kohustatakse filmitootjaid filmide monteeritud algmaterjal ja/või esituskoopia säilituseksemplarina Rahvusarhiivile loovutama. Rahvusarhiiv saab siin kohaldada arhiiviseaduse sätteid, mis tähendab eelkõige otsustamist, milline osa filmi algmaterjalist on arhiiviväärtuslik. Ehk teisisõnu, mis moodustab Eesti filmipärandi. Hindamisel otsustati, et arhiiviväärtuslikud on riigilt rahastuse saanud kõigi filmide, bakalaureuse -ja magistri taseme lõputööna valminud tudengifilmide ning loovusfestivali „Kuldmuna“ reklaamikategooria auhinna nominentide reklaamfilmide algmaterjal. Riigi toetuseta, sh amatöörfilmide algmaterjali väljavalimisel tuginetakse teostuse professionaalsusele ja teistele kriteeriumidele.

2016. aasta lõpu seisuga oli Rahvusarhiivi poolt arhiivimoodustajatena käsitletavate asutuste arv 746. Hinnati 37 tegutseva arhiivimoodustaja põhitegevuse dokumente, kusjuures kahe asutuse puhul selgus, et arhiiviväärtuslikke dokumente ei teki. Arhiivimoodustajateks ehk avalikke ülesandeid täitvateks asutusteks, kus võib tekkida arhiiviväärtuslikke dokumente oli 2016. aastal hinnatud 28,6% asutust ja isikut, kelle dokumente hindab Rahvusarhiiv (kokku on 2607 asutust ja isikut). See suhtarv ehk veidi rohkem kui veerand asutustest on aastaid püsinud samas suurusjärgus. Aasta lõpuks oli 746 arhiivimoodustajast põhi- ja juhtimisfunktsioonide dokumendid hinnatud 660 arhiivimoodustajal (88,5% arhiivimoodustajatest). Hindamata on hetkeseisuga 86 arhiivimoodustajat, millest suurema rühma moodustavad muuseumid, nende dokumendid hinnatakse 2017. aastal.

Hinnatud 37 arhiivimoodustaja põhitegevuse dokumentidest väärivad enam märkimist järgmiste asutuste dokumendid: Eesti Kaitseväge, Kaitseliit, Tallinna Tehnikaülikool, Riikliku Lepitaja Kantselei, Riigi Infosüsteemi Amet, Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei, Tartu Observatoorium, Muinsuskaitseamet, Veterinaar- ja Toidulaboratoorium ning Eesti Kultuurkapital.

3. Kogumine ja nõustamine

2016. aastal on Rahvusarhiivi kogudele lisandunud arhivaale 39 700 säilikut (343,2 meetrit), mis on viimaste aastate keskmine. 1998. aasta arhiiviseadusega loodud üleandmiskohustus (20 aastat) on juba käes, kuid asutused on üleandmissoovidega olnud üpris passiivsed. Viis tegutsevat asutust andis üle arhivaale kuni 2000. aastate teise kümnendi alguseni. Märkida tasub Riigikantselei digiarhivaalide üleandmise jätkamist aastatest 2008–2010 Riigi Teataja väljaandmise küsimustes, Riigikogu Kantselei arhivaale perioodist 1992–1996 ja Riigikontrolli arhivaale aastaist 1990–1995.

3.1. Avalike arhivaalide kogumine

Valdava osa 2016. aastal kogutud arhivaalidest on loonud tegevuse lõpetanud asutused. Justiitsministeerium andis üle viie tegevuse lõpetanud kinnipidamisasutuse (endise ENSV Siseministeeriumi allasutused) arhivaalid ja ENSV Justiitsministeeriumi arhiivi aastatest 1975–1990. Samuti jõudsid arhiivi Rahandusministeeriumi arhivaalid aastatest 1988–1992 ja ENSV Riikliku Plaanikomitee arhivaalid 1944–1990. Tervise Arengu Instituut andis üle ühe eelkäija, aastatel 1995–2003 tegutsenud Rahvatervise ja Sotsiaalkoolituse Keskuse arhiivi. Vabariigi Presidendi Kantselei arhiivist anti üle Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Esimehe Kantselei arhiivi kuuluvaid toimikuid aastatest 1990–1992. Tallinna Tehnikaülikool andis üle ülikooliga liidetud tegevuse lõpetanud instituutide arhiivid: TTÜ Majanduse Instituudi, TTÜ Põlevkivi Instituudi, TTÜ Arenduskeskuse, TTÜ Keemia Instituudi ja TTÜ Energeetika Instituudi arhiivid 1990. aastate algusest kuni ülikooliga liitmiseni 2005. aastal. Mahuka arhiivina võeti vastu ka tegevuse lõpetanud Tartu notar Mati Alliku arhiiv ja lõpetati Pärnu Maavalitsuse ühistatud vara toimikute vastuvõtmine.

Asutused jätkasid personalitöö käigus loodud isikutoimikute üleandmist vastavalt 2014. aasta hindamisotsusele. Rahandusministeerium andis üle ministeeriumi, ENSV Riikliku Plaanikomitee, Eesti Proovikoja, Eesti Majandusarengu Instituudi, Informatsiooni- ja Arvutuskeskuse ning Füüsika ja Astronoomia Instituudi teenistujate isiklikud toimikud. Siseministeeriumilt koguti NSVL-i Ministrite Nõukogu ja Vene Õigeusu Kirikuasjade Nõukogu Voliniku ENSV-s vaimulike isiklikke toimikuid. Põlva Maavalitsus andis üle Põlva ja Räpina Rajooni TSN Täitevkomitee isikutoimikud, mis liideti vastavate asutuste fondidele. Personalitöö isikutoimikute kollektiooni lisandusid ENSV Rahandusministeeriumi Tallinna Rahanduse ja Krediidi Tehnikumi ning Rahandusministeeriumi Kontrolli- ja Revisjoni Valitsuse isikutoimikud valdavalt aastaist 1940–1990.

Kohalikest omavalitsustest anti üle nii endiste külade ja alevite täitevkomiteede põhitegevuse dokumente ja majapidamisraamatuid kui ka praegu tegutsevate kohalike omavalitsuste arhivaale. Rakke Vallavalitsus andis üle õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise toimikud. Pikaajalise säilitustähtajaga dokumentidest võeti vastu kaheksa kolhoosi personalidokumendid.

3.2. Eraõiguslike asutuste dokumentide ja isikuarhiivide kogumine

Eraõiguslike asutuste ja isikute kogumise aasta sündmuseks võib lugeda Zoege von Manteuffelite perekonna dokumentide üleandmist Saksamaalt, mis päädis perekonna külastusega Rahvusarhiivi veebruaris. Kogu sisaldas 36 hästi säilinud pärgamentdokumenti, aga ka paberil ürikuid alates 15. sajandist. Korrastamise tulemusel moodustati uus fond kokku 61 säilikuga.

EAÕK Kuressaare kogudus andis üle Saaremaa õigeusu praostkonna ja koguduste tegevuse dokumente. Koha peal olid dokumendid sorteerimata ja pakitud läbisegi koos raamatutega kastidesse, kohvritesse, kappidesse ja kirstudesse. Saadud dokumentide hulgas oli EAÕK Piila, Kuressaare Nikolai, Metsküla, Laimjala, Tornimäe, Reomäe ja Levala koguduste ainek, sh palju meetrikaraamatuid. Dokumentide hulgas oli ka preester Felix Kadariku isiklikku arhiivi kuulunud dokumente, fotosid, üksikuid helikassette ja magnetlinte. Haapsalu õigeusu koguduse dokumente andis üle MPEÕK Haapsalu kogudus.

2016. aastal jõudis Rahvusrhiivi Vello Salo isikuarhiiv perioodist 1940–2016. Üle on antud ja korrastamist ootavad veel ka riigiametniku ja ettevõtja Peeter Jakovlevi isikuarhiiv aastatest 1950–2007 ning väliseesti kogukonna esindajate Jaan Otsa ja Herbert Niileri isikuarhiivid. Isikuarhiivi üleandmist alustas Mart Laar – arhiivi jõudis väike kogus dokumente aastatest 1978–2013. Organisatsioonide arhiividest anti üle tegevuse lõpetanud Akadeemilise Baltisaksa Seltsi arhiiv, Zonta Tartu klubi dokumendid ja SA Avatud Eesti Fondi arhivaalid aastatest 1993–2010.

Arhiivianest lisandus ka fondi Noorte meeste kristlikud ühingud: Eesti Arhiiv Austraalias andis üle Tartu Noorte Meeste Kristliku Ühingu peasekretäri George F. Robinsoni isiklikud ja ühiskondlikku tegevust kajastavad dokumendid, põhiosas 1920. aastatest. Eesti Kunstimuuseumist anti täiendavalt üle materjale Kaalu Kirme isikuarhiivi aastatest 1970–1987 ning Eveline ja Guido Maydelli arhiivi perioodist 1907–1930ndad. Väiksemaid lisandusi tehti Eesti Riikliku Spordiameti ja 6. Üksiku Jalaväepataljoni arhiividele. Estica kollektsiooni liideti Vabariigi presidendile Columbia Ülikooli külaskäigul kingitud Eesti ajalugu puudutavate dokumentide koopiad, mis pärinevad Max Rabinoffi (1877–1966) isikuarhiivist.

Filmiarhiivi jõudis 8478 fotot, 117 uut filminimetust, 1310 videonimetust ning 59 helidokumenti. Digitaalset filmi algmaterjali lisandus 29,19 terabaiti. Muu hulgas anti üle mängufilmid „Üksik saar“ ja „Perekonna valed“ ning dokumentaalfilmid „Unditund“, „Punane varietee“ ja „Sipelgapesa“, sellele lisandus arvestatav kogus Eesti Joonisfilm OÜ ja Nukufilm OÜ toodangut. Toronto Tartu Kolledž andis arhiivi hoiule Eduard Vääri filmikogu väliseesti kultuurisündmustest. Helikogusse lisandusid Vello Salo üle antud 12 helilinti Vatikani Raadio eestikeelsete saadete ja nende algmaterjalidega aastatest 1961–1972. Austraalia Eesti Seltside Liit andis üle 34 helilinti. Suurim lisandus fotokogusse oli Rootsi Eestlaste Liidu fotokogu aastaist 1944–2000, arhiiviväärtuse sai 3299 fotot.

3.3. Asutuste ja eraõiguslike arhiivimoodustajate nõustamine

Arhiivi kogumisvaldkonna spetsialistid esinesid Eesti Kultuuriseltside ühenduse korraldatud infopäevadel kohalikele kultuuriseltsidele Lääne-Virumaal, Valgamaal ja Võrumaal. Infopäevadel tutvustati seltside ajaloo allikaid, nende kättesaadavust ning dokumentide hoiustamise peamisi põhimõtteid. Nõustati Õpetatud Eesti Seltsi, korporatsiooni Amicitia ja Riigikogu endist esimeest Ene Ergmad isikuarhiivi üleandmise küsimustes. Küllastati Eesti Jalgpalliliitu, kus tutvustati arhiivikorrastamise põhimõtteid ja alustati dokumentide hindamist. Jalgpalliliidu pöördumine tõstatas spordiliitude kogumise teema laiemalt – kui seni on spordialaliitude tegevust kirjeldavad arhivaalid jõudnud avalikku arhiivi suuremate organisatsioonide koosseisus (Eesti Riiklik Spordiamet ja Eesti Spordi Keskliit), siis hetkel pole keskorganisatsiooni, mis tegeleks alaliitude arhiivide koondamisega. Eesti spordi ajalugu kajastavate arhiivide kogumise ja säilitamise teemal peeti nõu Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumiga.

Lisaks juhendati mitut riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutust, märkimist väärrib Tartu Maakohtu kinnistus- ja registriosakonna nõustamine seoses kinnistustoimikute üleandmise ettevalmistamisega ning Tartu Maavalitsuse juhendamine õigusvastaselt võõrandatud vara dokumentide korrastamisel ja kirjeldamisel.

4. Säilitamine

4.1. Säilitustingimused ja hoidlatöö

2016. aasta lõpus paiknevad Rahvusarhiivi arhivaalid kaheksas hoones, kus on hoiul 9 181 747 säilikut (sh fotod ja helid) ning lisaks 33 478 nimetust filmidokumente. Kaasaegsetes arhiivihoonetes (Rakvere, Valga, Tallinna Madara tänava ning Tartu Nooruse ja Vahi tänava hooned) säilitatakse 79% Rahvusarhiivi arhivaalidest. Vaba riiulipinda on kokku 25 600 riiulimeetrit.

Aasta jooksul seirati regulaarselt kõigi hoidlate keskkonnatingimusi, mille näitajad olid rahuldavad. Noora maja hoidlate keskkonnatingimused allusid seadistatud automaatikale tõrgeteta ja stabiliseerusid rõõmustavalt kiiresti – aasta viimastel kuudel jäi kõigis hoidlates temperatuur vahemikku 18–19 °C ja suhteline õhuniiskus oli 40–50%. Arhivaalidega täidetud hoidlates toimub temperatuuri ja õhuniiskuse mõõtmine logerite abil wifi-võrgu kaudu.

Tallinna hoidlatest väljastati 57 542 säilikut (2015. aastal 58 499 säilikut), millest 26 355 siselaenusena digiteerimise eesmärgil. Liivi hoone uurimissaali sulgemise ja arhivaalide kolimise tõttu vähenes Tartu hoidlatest väljastatud arhivaalide kogus poole väiksemaks võrreldes aasta varasemaga: 2016. aastal väljastati 11 648 säilikut (2015. aastal 22 237 säilikut), sh Vahi hoidlatest 4829 säilikut. Koopiate valmistamiseks väljastati hoidlatest majapidamisraamatuid, fotosid (ca 150 säilikut) ja kaarte.

Hoidlatöö Tallinnas oli tavapärane. Septembris lõpetati kolimiseks ettevalmistuse raames olemikontrollide tegemine. Paralleelselt kolimisega karbistati Tõnismäe hoidlas kartoteeke ja Madara hoones eriformaadilisi säilikuid. Aasta jooksul tehti väiksemaid fondide ümberpaigutamisi: Tõnismäe fondide Tallinnasse jäetav osa koliti Maneeži hoonesse, üks osa kogudest viidi aga Valga hoidlatesse. Novembris saabus Tartust Madara hoidlasse sahtlitega kaardiriiul, seetõttu koliti osa materjale hoidlate vahel ümber ja vanad riiulid paigutati osaliselt abiriiuliteks.

Tartu hoidlates tegeleti peamiselt kolimiseks valmistumise ja kolimisega – lõpule viidi pakkides hoitud arhivaalide puhastamine ja karbistamine, uued ümbrised said erimõõtmelised säilikud neist fondidest, mille põhiosa oli juba karpides, kuid formaadist tulenevatel põhjustel säilitati neid üksikuid arhivaale karbivirnade peal. Jätkus fondide inventeerimine kolimiseks vajaliku kirjeldusinfoga.

Arhiiviriiulite paigaldamine Noora hoidlatesse lõppes veebruari lõpus. 24 hoidlas on kokku 369 285 karbikohta (see on ruumiline arvestusühik suurusega 31x13x45 cm) ehk 38 900 meetrit, lisaks raamatukoguhoidla ca 3 km laudisid. Riiulite paigutamine hoidlatesse toimus paralleelselt viimaste ehitustöödega, seetõttu sattus riiulitele palju tolmu ning läbi tuli viia hoidlate põhjalik puhastamine.

Uue hoone hoidlatesse jõudsid esimestena Kuressaare ja Haapsalu kogud 29. märtsist kuni 6. aprillini 2016. Kolimist teostas Kespri Arhiiv OÜ, Noora hoidlatesse koliti ca 23 130 karpi ehk 290 150 säilikut (Kuressaarest 147 922 ja Haapsalust 142 228 säilikut). Järgmises etapis valmistati ette hange Liivi hoone arhivaalide ja raamatukogu kolimiseks. Kokku hinnati kolitavaks mahuks 2700 m² hoidlapinda ehk ca 110 000 karbikohta ja 2,6 km raamatukogu materjale. Hanke võitnud OK Movers OÜ alustas kolimist mai lõpus. Esimeses järjekorras koliti Noorasse raamatukogu ning seejärel säilikud. Arhiivide paigutuse korrastamise eesmärgil koliti arhivaale mitte ruumide kaupa,

vaid võttes aluseks nende temaatilise kuuluvuse (valitsemine, kohus, haridus jne). Seepärast toimus kolimine kõigilt Liivi hoone hoidlakkorrustelt mitmesse erinevasse Noora hoidlasse paralleelselt (peamiselt hoidlatesse A205–A209 ja A305–A308). Karpide paigutamisel riulitesse arvestati kavaga liita varem kahe arhiivihoonde vahel (Liivi ja Vahi) poolitatud fondid, nagu ka lisaruumi vajadusega seni ebakvaliteetsetes ja ületäidetud karpides asuva ainese ümberkarristamise puhul. Liivi hoone kogude kolimine lõppes 23. septembril 2016, vältates neli kuud.

Tallinnas paikneva Tõnismäe hoone, osaliselt ka Madara ja Maneeži hoonete kogude kolimise hanke ettevalmistus ja läbiviimine toimus sügiskuudel. Hanke võitis kolimisfirma Adduco OÜ, kolimine vältab 1. novembrist 2016 kuni 31. jaanuarini 2017.

Arhivaalide asukohainfo AIS-i kandmine keskendus aasta alguses uutele lisandunud säilikutele. Kevadel alanud suuremahuline kolimine tingis Tartus vajaduse operatiivse säilikutte asukoha kirjeldamise töövahendi järele. Sel eesmärgil töötati välja ja võeti kasutusele rakendus, milles on säilikutte asukoha omistamine tehtud mugavaks ning tekkinud andmekogu on võimalik üle kanda AIS-i. Asukohaandmete sisestamine andmebaasi toimub wifi-võrgu ja tahvelarvutite abil otse hoidlates. 2016. aasta 1. detsembri seisuga oli selles rakenduses uue asukohaga seotud 1 947 666 säilikut (LAMA ja SAMA 100%, EAA 97,8% ja ERAF 30%).

Filmiarhiiv lõpetas mustvalge -ja värvifilmi algmaterjalide olemik kontrolli ja topograafia tegemise Rakvere hoones. Sealse külmhoidla temperatuuriseire oli pidev, kuid perspektiivne eesmärk on ka Tallinna filmihoidlate tänapäevane monitoorimine. Ristiku hoone ruumipuuduse vähendamiseks alustati mängufilmide mitme positiivkoopia olemasolul parima (nn arhiivikoopia) väljavalmimist ja kolimist Rakvere algmaterjalide hoidlatesse, kuhu viidi 350 karpi 34 nimetusega. Selle tegevusega jätkatakse filmimaterjalide tehniliste kaartide täitmist lisainfoga, hõlbustades nende hilisemat digiteerimiseks ettevalmistust. Rakverest laenutati filmide algmaterjale digiteerimisele Tallinnasse 11 korral (130 säilikut). Kasutusele võeti kaks uut filmide tehnilist seisukorda hinnata võimaldavat kontroll-lauda. Võimalike tulevaste digiprojektide tarbeks tehti mahukas eeltöö, prognoosides digiteerimiseks ettevalmistamise mahtusid ja kulu. Üle vaadati ja täiendati mitmeid normdokumente ning juhiseid filmide, sh nitroalusel filmide, fotonegatiivide, fotopositiivide, helilintide ja analoogvideosalvestiste hoiustamiseks. Septembris toimunud külaskäigul Rootsi ja Taani filmiarhiividesse saadi kinnitust senise tegevuse õigsusele ja põhjendatud soovile parandada filmide praeguseid hoiutingimusi. Selle soovi teostumine tuleb paraku kõne alla alles olemasoleva hoone täieliku renoveerimisega või uue hoone rajamisega.

Fotomaterjalide säilivuse tagamiseks teostati olemi- ja tehnilist kontrolli ning selgitati välja nitropõhimiku olemasolu (25 938 negatiivi hulgast tuvastati 8527 nitronegatiivi). Paralleelselt toimus fotode puhastamine, pakendamine, šifreerimine ja tehniliste andmete Fotisesse kandmine. Jätkus arhiiviväärtuseta fotopositiivide ja -negatiivide olemik kontroll. Konserveeriti ja pakendati 1285 klaasnegatiivi. Konserveerimisele saadeti seitse kunstiväärtusega fotoalbumit. Aasta lõpuks teostati kõigi nitrofilmide olemik kontroll, selle tulemusena lisandus arvelevõetud nitropõhimikul filmidele üks säilik nitrofilmi (187 meetrit). Uut nitropõhimikul filmimaterjali koguti kolm säilikut (233 meetrit). Tehnilist kontrolli tehti ainese laenutuse eel 64 filmisäilikule (20 105 meetrit) ja laenutusest tagasi saabunud 141 säilikule (44 987 meetrit).

4.2. Konserveerimine

Noora kolmandale korrusele projekteeritud säilituskeskusesse sisustati seitsmele paberi- ja köitekonservaatorile kaasaegsed tööruumid. Nüüd paiknevad kaks teineteisega igapäevaselt seotud säilitusosakonna tegevusvaldkonda – konserveerimine ja digiteerimine – füüsiliselt lähestikku, mis muudab säilikutest logistika kahe funktsiooni vahel Liivi maja tingimustega võrreldes oluliselt mugavamaks. Uutesse ruumidesse telliti riigihankega erimööbel, paigaldati kolm tõmbekappi ja töölaudade kohale kohttõmbed, lisaks soetati mitmeid uusi ja asendati vanu seadmeid (köitepress, valguslaud, veedestillaator, analüütilised kaalud, külmkapp, pesumasin). Konserveerimistödel kasutatava sooja ja külma kraanivee lisapuhastamiseks paigaldati söefiltrid.

Tartu konservaatorid jätkasid kaartide digiettevalmistust. Kolimise tõttu jäi tulemus eelnevate aastatega võrreldes väiksemaks, ette valmistati 1067 kaarti (423 m²). Konservaatorid olid olulisel rollil Liivi hoonest köidete kolimiseks ettevalmistamise töodel, köited puhastati, parandati ja karbistati. Konserveerimistööd jätkusid ka Noorasse kolimise järel. Uue hoone uurimissaali avariilulitel kasutamiseks konserveeriti kokku 195 köidet ajalehti (*Neue Dörptsche Zeitung*, *Livländische Zeitung*). Tööd hõlmasid sisuploki puhastamist ja parandamist, köitenöörade pikendamist, kaantesse kinnitamist, köiteselja ja kaante parandamist. Igapäevatöödena konserveeriti 39 säilikut (36 köidet, 5266 lehte, 40 kaarti, 25 fotot), lisaks Noora püsiekspositsiooni jaoks 32 pabersäilikut (527 lehte, 2 kaarti). Veebruaris arhiivile üle antud von Manteuffelite kollektsioonis leidis nii paberil dokumente kui ka 36 pärgamenti, mis konserveeriti, ümbristati ja paigutati arhiivipapist karpidesse. Mikrofilmimiseks valmistati ette kuue EELK koguduse materjalid. Konserveerimistöid vajasisid enne mikrofilmimist 34 kirikuraamatut, neist kaheksa raamatut puhastati hallitusest. Kokku parandati 2100, sirutati 1008 ja puhastati 12 892 lehte. Konserveerimisteenust osutati Eesti Kirjandusmuuseumile.

Kevadel osalesid Tartu konservaatorid ja arhivaarid EAÕK kogudusele kuuluvate arhiivimaterjalide selekteerimisel, pakendamisel ja puhastamisel Saaremaal. Tartus läbisid kõik materjalid külmutamise, hiljem ka hallitussente ja putukate vastase gammakiirgusega töötlemise (6t, 12 KGy) Sael asuvas firmas Scandinavian Clinics Estonia OÜ. Arhiivi säilituseksperdid osalesid aktiivselt ka Piirissaare vanausuliste palvemaja põlengus kahjustada saanud raamatute päästetööde juhendamisel ja teostamisel. Koha peal kuivatati filterpaberite, fööni ja päikesevalguse abil 77 köidet. Koguduse palvel toimetati kaheksa olulisemat palveraamatut Tartusse, kuid konserveerimistöde suure mahu tõttu otsustas Rahvusarhiiv konserveerida viis raamatut, ülejäänud põlenud raamatute taastamiseks kaasati konservaatorid Eesti Rahva Muuseumist, Tartu Ülikooli raamatukogust ja Eesti Rahvusraamatukogust.

Tallinna konserveerimisüksuse märgtöötlusruumis võeti kasutusele vaakumlaud ning seati sisse väike fotostuudio. Studio sisseseadeks soetati taust ja prožektorid koos hajutitega, olemasolevale fotoaparaadile hangiti lisaobjektiiv. Kraanivee halva kvaliteedi (sete ja rooste) tõttu telliti vee puhastamiseks veefilter (kolmeosaline sette- ja söefilter) ning hooldusvaba veeboiler. Üldine töövoog oli sarnane varasemate aastatega, kuigi konserveerimistöid mõjutas kogude kolimine Tallinnast Tartusse ja aasta lõpu poole säilikutest korrastamine Noora püsinäituse jaoks. Jätkati suureformaadiliste kaartide konserveerimist (23 kaarti) ja tehti köitetöid (58 ühikut). Konserveeriti ja pakendati 17 nahkköites fotoalbumit (enamasti filmiarhiivist) ning ennistati Piirissaare palvemaja põlengus kannatada saanud lauluraamat. Suurenes arhitektuursete plaanide konserveerimismaht (165 plaani). Korrastati ja ümbristati Eesti Õpilasmaleva kollektsiooni kuuluvad 88 eset ja 184 märki. Sügavkülmutamisega menetleti hallituskahjustusega materjale kaheksal korral. Eratellimusel

konserveeriti ja ümbristati kolm ajaloolist taluplaani, töö jätkub SA Arvo Pärdi Keskuse tellimusega hallituskahvlustusega materjalide töötlemiseks.

Rahvusarhiivi säilitusspetsialistid osalesid konservaatorite kutsekomisjoni, muuseuminõukogu kogumis- ja säilituskomisjoni ning konservaatorite Balti triennaali korraldustöörühma töös. Juhendati ka arvukaid erialapraktikante, sh konserveerimistudengit Hispaaniast kahe kuu vältel. Kolm töötajat sooritas konservaatori kutseeksami.

4.3. Digiteerimine

Kogude ja töökohtade kolimine mõjutas digitööde mahtusid Tartus olulisel määral. Aasta alguses koliti Vahi hoonesse üks raamatuskanneri töökoht, maikuu paigutati sinna koopiategimise täitjate töökohad. Liivi uurimissaali sulgemine aprilli lõpus vähendas tellimustööna valmistatud koopiategimise kogust peaaegu pooleni (13 642 digikujutist, 2428 paberkoopiat; 2015. aastal 21 905 kujutist, 3593 paberkoopiat). Vähenenud koopiategimise tõttu tegelesid kopeerijad ka teiste digiprojektidega, näiteks majapidamisraamatute digiteerimine. Septembris toimus Liivi maja digitöökohtade ja digiseadmete kolimine Noorasse. Jätkus EELK koguduste materjalide mikrofilmimine (93 180 kaadrit), ilmutamine (92 rulli) ja digiteerimine (120 000 kujutist), samuti arhiivi fotokogu digiteerimine. Foto-, raamatu- ja kaardiskannerite töö tulemusena valmis 290 839 digikujutist (2014. aastal 864 923 kujutist, 2015. aastal 329 235 kujutist). Lisaks ilmutati Rahvusraamatukogu tellimusel 10 mikrofilmirulli.

Tallinnas jätkus digiteerimine Utah' Genealoogiaseltsi (22 170 säilikut, 318 167 kujutist) ja rahvuskaaslaste programmi (716 säilikut, 76 229 kujutist) lepingute raames. Kolimise ettevalmistusena digiteeriti suures koguses kartoteeke (142 säilikut, 397 118 kujutist), lisaks fotosid (642 säilikut, 4218 kujutist) ja paberarhivaale mitme näituse tarbeks. Teade kogude peatsest kolimisest pealinnast Tartusse suurendas oluliselt nii arhivaalide laenutuste arvu kui ka digikoopiategimise tellimusi. Kokku digiteeriti arhiivi digikogusse paberarhivaale 851 897 kujutist (2015. aastal 819 550 kujutist). Digikujutiste süsteemne kvaliteedikontroll tuvastas vajaduse muuta digiteerijate senist tulemustasupõhist töökorraldust ja vaheldada väljakujunenud rutiinseid tööülesandeid, lisades digiteerimisele säilike ettevalmistamise, koopiategimise täitmise ning säilike hoidlastest väljastamise ja tagastamise.

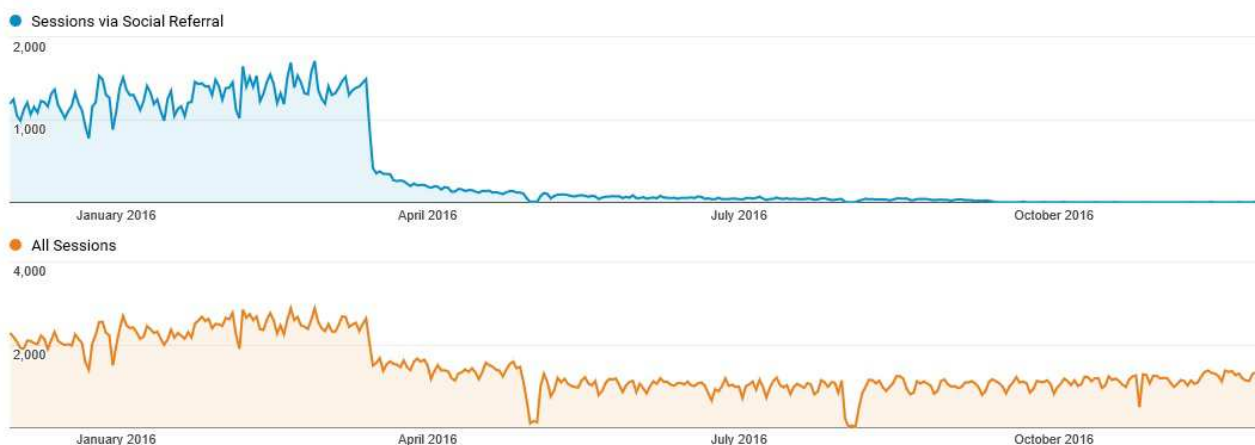
Filmiarhiiv valmistas digiteerimiseks ette 60 säilikut (13 210 meetrit) filmi ning digiteeris atsetaatalusel 35 mm filmi 25 nimetust (ajaline maht 03:50:32) ja nitroalusel 35 mm filmi 34 nimetust (04:11:25). Lisaks digiteeris Eesti Digikeskus MTÜ arhiivi tellimuste põhjal 30 nimetust filmi (05:45:30). Kõikidest digiteeritud filmidest tehti ka kasutuskopiad (mxf- ja veebifail). Juurdepääsu tagamiseks digiteeriti 8 mm filmi 83 säilikust (5547 meetrit) ja teenusena 12 tellimust 8 mm filmi (13:16:00). Kasutusfondi täiendati 34 nimetuse analoogsalvestisega. Uurimissaalis kasutamiseks valmistati DVD-sid 28 nimetusest. Film Audio OÜ-s digiteeriti heli 186 säilikult (49 736 meetrit). Uurijateeninduses valmistati DVD-sid ajalises mahus 19:17:00, lisaks lõigati segmente digiteeritud failidest, konverteeriti soovitud formaati ning salvestati failideks erinevatelt analoogkandjatelt (23:46:00). Eesti Filmi Andmebaasi kirjelduste tarvis valmistati DVD-sid 192 dokumentaalfilmist. Fotomaterjale puhastati ja skaneeriti 3458 säilikut, lisaks 891 säilikut uurijatellimustena. Tagatis- kasutusfondi tarvis digiteeriti albumifotosid 2412 faili, 1846 klaasnegatiivi ja 111 helilinti (41:33:18). Riigikantselei tellimusel digiteeriti 43 helikassetti (88:16:14) ja uurijatellimustena 13 helilinti (03:55:41).

5. Kasutamine

5.1. Uurijateenindus ja vebikülastused

Rahvusarhiivi [kliendikeskkonda VAU](#) logis aasta vältel sisse 16 706 erinevat kasutajat kokku 457 905 korral. See number hõlmab nii Saaga külastajaid, iseteeninduses tellimuste esitajaid kui ka ühisloome vabatahtlikke. Aasta jooksul loodi VAU-s 8017 uut kontot, millega kokku on süsteemis praeguseks 54 658 registreeritud kasutajat. Tänaseni aktiivseid uurijaid on neist vaid kümnendik, pühendunud püsikasutajaid, kellel sisselogimisi üle saja, aga 1201. Tõsisteks arhiivisõitlasteks võib omakorda nimetada 371 kasutajat, kelle kõigi aegade VAU-sse logimised ületavad juba tuhande piiri. Aasta jooksul külastas virtuaalset uurimissaali üle tuhande korra 30 erinevat kasutajat, kellest aktiivseim jõudis sisse logida lausa 2422 korral (tema kontol on kokku 7266 külastust). Kolm neljandikku kõigist VAU kasutajatest tegeleb isiku- ja kohaloo-uurimisega.

Kui vaadata arhivaalide digikujutisi sisaldavate vebikeskkondade kasutatavust, saame *Google Analyticsi* andmetel aastaseks külastuste koondarvuks rekordmadala 802 229 (eelmisel aastal 1,071 miljonit). Populaarseimaks leheküljeks on jätkuvalt [Saaga](#) (531 162 külastust), millele järgnevad [Fotis](#) (213 898), [kaartide infosüsteem](#) (40 530) ja [FIS](#) (16 639). Statistika lähemal vaatlusel selgub, et eelmiste aastate võrdluses tekkiv järsk langustrend tuleneb otseselt Saagast (252 471 külastust vähem kui mullu), veelgi täpsemalt aga [genealoogiaportaali Geni](#) vahendusel Saagasse jõudnud külastuste arvelt. Kui veel 2015. aastal jõudsid ligi pooled Saaga külastajad digiallikateni Geni isikuprofiilidele lisatud linkide vahendusel ning viimasel paaril aastal küündis sealt Saagasse lähtuv liiklus 1500 külastuseni päevas, siis alates 15. märtsist 2016 kaob Geni Saaga külastuste vahendajana statistikast.

Et niivõrd järsk muutus ei saa seonduda kasutusmustris sisulise muutumisega, viis põhjalikum uurimine seni nähtamatu avastuseni: 15. märtsil läks Geni üle turvalisele andmevahetusele ehk https-protokollile, mille tõenäolise tulemusena ongi genealoogiaportaali kadunud *Google Analyticsi* vaateväljast. Selle muutuse mõju illustreerib ka vastav joonis, kus ülemine graafik näitab ainult Genist lähtuvaid, alumine aga kõiki Saaga külastusi 1. detsembrist 2015 kuni 1. detsembrini 2016. Seega võib kindlalt öelda, et statistika moonutus on tingitud tehnilistest muudatustest Genis ning Saaga tegelik külastatavus jäi tõenäoliselt eelmise aasta tasemele, ületades kindlasti 700 000 piiri. Paraku mõjutab aga Geni juhtum kogu Rahvusarhiivi kasutusstatistika edasist jälgimist ja pikemate aegridade järgnevat võrdlust.

Vaatamata Geni pildilt kadumisele moodustavad sealt tulnud külastused aasta alguspoolel ometi kokku 28% kõigist Saaga kasutuskordadest. Tervelt veerand Saaga avamistest on samal ajal lähtunud *Google*'i otsinguaknast, linkide teel on enim kasutajaid Saagasse jõudnud Rahvusarhiivi enda ja Eesti Genealoogia Seltsi kodulehtedelt (kummastki 7%), [arhiivi infosüsteemist AIS](#) (5%) ning perekonnaloo foorumist (2%). Taas on langenud Saaga juhukülastuste hulk ehk nn pörkemäär (*bounce rate*, veebilehele sattudes suletakse see kohe), mis piirdub nüüd viiendikuga kõigist kasutuskordadest, ulatudes aga näiteks Fotise puhul 68% ja kaartide infosüsteemis 43%. Ühe Saaga sessiooni keskmine pikkus on seevastu tõusnud 28 minutini, mille jooksul on vaadatud keskmiselt 44 lehekülge. Kokku on aasta vältel Saagat külastanud 67 583 erinevat kasutajat. Põhiosas (84% juhtudel) on jätkuvalt tegu kodumaiste klientidega, välisriikide esikolmikus troonivad Venemaa, Soome ja Saksamaa.

Veebikasutuse suurte numbrite taustal jätkus taas uurimissaalide külastatavuse langustrend, mis on aga sedapuhku üheselt mõjutatud arhiivi kolimisest: aprilliga seiskus kauglaenustest, mai algul sulges ukseid Liivi tänava uurimissaal ning novembrist lõppes Tallinnas Tõnismäe kogude laenutamine, mis moodustas seni ligi poole Madara uurimissaali koormusest. Tartus Vahi tänaval avatud ajutisse uurimissaali on tee leidnud vaid keskmiselt kolm-neli uurijat päevas. Kõigele eelnevale vaatamata külastas aasta jooksul Liivi, Vahi ja Madara uurimissaale 1998 uurijat 7406 korral, neile laenutati 39 350 säilikut ja kauglaenustesse telliti 5694 säilikut. Rakveres külastasid uurijad arhiivi 425 ja Valgas 128 korral. Filmiarhiivis käis kohal 38 uurijat ning aastaga täideti 606 foto- ja 176 filmitellimust. Esimeste kolimisuudiste järel kasvas Liivi ja Madara uurimissaalide tellimuste maht eelmise aasta sama perioodiga võrreldes märgatavalt, samuti tõusis ka koopiatellimuste arv. Laenutuste edetabeli tipus olid põllutöoministeriumi, Eesti Projekti ja EKP Keskkomitee arhiivid, koopiatellimusi esitati kõige rohkem Sõjavägede Staabi ja Tartumaa Hooneregistri säilikutele. Ligi pool kõigist uurijaist (45%) tegelesid teadustöö ning neljandik kodu-uurimisega, genealooge oli tellimuste esitajate seas kõigest 8%.

Küllap just kolimisest tingitud piirangute tõttu langes 2016. aastal ka AIS-i kasutusstatistika. Aasta jooksul tegi 51 421 kasutajat 382 892 päringut, Eesti kõrval on AIS-i aktiivsemalt kasutatud Venemaalt, Soomest, Saksamaalt, Rootsist ja Ameerika Ühendriikidest. Korduvpäringutena on kõige sagedamini andmeid otsitud mitmesuguste asutuste (näiteks Tallinnfilm, Tartu Ülikool, Narva vangla, Riigikogu, Välisministeerium) kohta, isikunimedele puhul kerkivad aga esile mitmed suviste presidendivalimistega seotud nimed.

Vastupidiselt esialgsetele kartustele ei mõjutanud suur kolimine olulisel määral päringute lahendamist. Liivi kogude kolimise tõttu lükati tagasi vaid ümmarguselt poolsada huvipäringut, teatiste koostamine jätkus aga endisel kujul, kuna õiguste tõestamisega seotud allikad asuvad põhiosas Vahi hoidlas. Kuressaare ja Haapsalu kogude kolimise ajal ei tühistatud ühtegi päringut ning vastamine toimus Tartus vaid mõnenädalase hilinemisega. Aasta vältel esitati arhiivile kokku 6419 erinevat päringut, millest oli võimalik sisuliselt vastata 5016-le. Kõige enam esitati päringuid tööstaaži tõestamise (2978) ning hoonete ja kinnistute (1865) kohta. Koostatud vastuste seas on arhiiviteatiste ja muude vastuskirjade osakaal üsna võrdne. Teatiseid koostati 2433, sh 314 eri üksuste ühisteatist. Vaid viiendik kõigist vastustest saadeti välja paberil. Jätkuvalt töömahukas oli kodakondsuspäringute lahendamine, nende hulk kasvas märgatavalt seoses Politsei- ja Piirivalveameti poolt teostatud eesti kodakondsuse tõestamise aluseks olevate arhiividokumentide järelkontrolliga.

5.2. Teatmestu ja andmebaasid

Seoses kolimise ettevalmistamisega jätkus Tallinnas Tõnismäe hoidlas asuvate arhiivide teatmestu lauskontroll, mille käigus parandati arhiiviskeeme, täiendati kirjeldusi ning sisestati säilikuid AIS-i. Tartus Liivi tänava hoidlates vaadati üle kõik säilikuna arvelevõtmata paberkartoteegid ja korrastati neist väärtuslikum, Noorasse kolitav osa. Ühtlasi jätkus jooksev AIS-i kirjade parandamine ja täpsustamine (sh näiteks rootsiaegsete supliikidele pealkirjastamine).

Fotode andmebaasi Fotis sisestati aastaga ligi 15 000 uut kirjet: 7573 filmiarhiivis (sh Jaan Rieti, Rootsi Eestlaste Liidu, Politsei- ja Piirivalveameti kogudest), 6030 Tallinnas (sh endise parteiarhiivi fotokogu, Voldemar Kurese isikuarhiivi ja fotoamatörisi kollektsiooni fotod) ja 1124 Tartus (sh Tartu II gümnaasiumi ja põllumajandusnäituste fotod).

Kaartide infosüsteemi lisandus pea 5000 uut kirjeldust (Tartus 4719, Tallinnas 171). Tartus sisestati aasta esimesel poolel talu- ja mõisaplaane ning seejärel Vahi hoidlas asuvaid täitevkomiteede, kolhooside ja sovhooside maakasutusplaane. Novembris liitus kaartide infosüsteemiga ka Tallinna Linnaarhiiv, kelle kogudest lisandub üle 6000 uue kirjelduse. Aasta lõpu seisuga on kaartide infosüsteemis 143 026 kirjet, millest 31% on seotud digipildiga.

Kinnistute andmebaasis jõudis lõpule Põhja-Eesti mõisakinnistute tehingute sisestamine Vello Naberi kartoteegi põhjal ja algas Lõuna-Eesti mõisate andmete lisamine kinnistuarhiivide ning Läti Rahvusarhiivis säilitatavate Liivimaa õuekohtu korroboratsiooniraamatute põhjal. Aasta jooksul toimus kolm arhiiviekspeditsiooni Lätti, mis said teoks projekti CO:OP toel.

Ühisloome „Eestlased Esimeses maailmasõjas“ raames sisestas 75 vabatahtlikku 53 223 uut isikukirjet, kusjuures kolm kõige innukamat sisestajat löid igaüks üle 10 000 uue kirje. Maikuu täitus projekti esialgseks eesmärgiks võetud maagiline 100 000 kirje piir, mille puhul tänati meenetega viimase poole aasta aktiivsemaid sisestajaid. Sisestamiseks on välja pakutud ligi 700 säilikut, millest on töö alustamata veel 135 puhul. Mais lisatud sisestatud kirjade kontrollimise võimalust on aasta jooksul katsetanud 36 vabatahtlikku. Rakendus on populaarne ka kasutajate seas, kes on seda aasta jooksul külastanud 9246 korral. Ühisloomeprojekti käidi tutvustamas Võrus ja Viljandis ning selle laiendamiseks ja vabatahtlike innustamiseks ilmus aasta jooksul ka kolm lugu arhiivi ajaveebis.

Filmiarhiivi infosüsteemi FIS lisandus aastaga 61 helisalvestise kirjeldust, 224 filmiannotatsiooni, 101 uut helifaili, 712 videosalvestist ja 122 filmilindilt digiteeritud filmi. Uute helide puhul on tegu peamiselt Rootsi Eestlaste Liidu, Austraalia Eesti Seltside Liidu ja Vello Salo salvestustega, filmide osas aga Eesti Kulturfilmi ja Tallinnfilmi kroonikate, Eesti Reklaamfilmi reklaamide ja Rootsi Eestlaste Liidu filmipärandiga. Viimase poolt üle antud filmid pakkusid võimaluse vaadata Eestis seninägemata kaadreid president Konstantin Pätsist Oru lossis ja töökabinetis Kadriorus ning kuulata K. Pätsi kõnet 21. juunist 1940. Videodest lisati FIS-i Riigikogu Kantselei 668 salvestist kestusega 307:29:54, Toronto Tartu Kolledži 28 salvestist kestusega 06:54:52 ja Maurum OÜ toodetud videofilmid kestusega 09:42:22.

Mitme olulise töö puhul oli taas võimalik kasutada vabatahtlike abi. Tallinnas tegelesid vabatahtlikud AIS-i kirjade kontrolli ja parandamise, represseeritute kartoteegi sisestamise (14 600 uut kirjet) ja digiteerimisega. Tartus kaasati abilised kolimise ettevalmistustöösse ja onomastika andmebaasi täiendamise.

5.3. Arhiivipedagoogika ja avalikud sündmused

Ekskursioonide arv Tartus vähenes tuntavalt seoses Liivi maja sulgemisega mai algul. Üle arhiivi toimus aasta jooksul 76 ekskursiooni: Tartus 36, Tallinnas 29 (sh filmiarhiivis 10), Rakveres 9 ja Valgas 2. Põhilise sihtrühma moodustasid tudengid ja koolilapsed. Tasub välja tuua, et üha sagedamini on hakanud arhiivi külastama põhikoolide 5. klassid, kes puutuvad ajalooõpinguid alustades kokku ka arhiivi mõistega. Seetõttu on viiendate klasside jaoks koostatud erinevaid ainetunde ja läbi viidud rida arhiivitunde eeskätt Tallinnas.

Sisuliselt käivitus töö 2015. aasta novembris alanud rahvusvahelise kolmeaastase arhiivipedagoogika- ja täiskasvanuõppeprojekti „Turning Access into Learning“ raames. Selle eesmärk on kaardistada Eesti olulisemad digitaalsed arhiivikogud ning otsida uurijaid kaasates lahendusi digipärandi paremaks kasutamiseks õppetöös. Europrojekti [CO:OP](#) (*Community as Opportunity*, Kogukond kui mänguruum) raames korraldati Madara majas multimeediatudengitele aktiivõppepäev, samuti toimusid nii Tallinnas kui Tartus mitmed filmimispäevad, mille jooksul lavastasid koolilapsed ja tudengid arhiividokumentidele tuginevaid loomingulisi lühifilme. Selle kõrval tegeleti tõsiselt ka projekti topoteekide tööpaketiga, mille tulemusena avati sügisel Uhtna raamatukogus Eesti esimene [topoteek](#), kus leidub enam kui 600 paikkondlikku ajaloolist fotot. Teostamisel on Tartu Karlova, Adavere ja Are sarnased fotokogud.

Oma kindla koha ja huvigrupi on leidnud iga kuu kolmandal kolmapäeval Tallinnas Madara hoones toimuvad uurijatunnid, mille käigus tutvustatakse nii arhiiviteenuseid kui ka väljaspool Rahvusarhiivi asuvaid arhiivikogusid. Aasta jooksul toimus üheksa uurijatundi, mida külastas kokku 180 inimest. Sarnast eesmärki kandev lugemissaaliloengute sari Tartus lõppes veebruaris ettekandega 19. sajandi näljahädadest ja katkes seejärel kolimistöde tõttu, jätkudes 2017. aastal uues hoones. Rahvusarhiivi uue arengukava koostamise eeltöona toimusid 27. aprillil ja 5. mail arhiivikasutajate ümarlauad vastavalt Tartus ja Tallinnas. Koosolekute käigus koguti VAU kõige aktiivsematelt kasutajatelt ja kutsutud sihtrühmade esindajatelt hulgaliselt teavet arhiiviteenuste ja e-rakenduste kohta.

14. mail toimunud muuseumiöö raames pakkus filmiarhiiv rikkalikku kultuuri- ja meelelahutusprogrammi Tallinnas Ristiku tänava hoones. Arhiivioöl osales kokku üle 370 külalise, kes said osa ekskursioonidest, lastele mõeldud töötubadest, näitustest, viktoriinist ja mereteemalisest filmiprogrammist. 19. mail peeti Tartus Liivi tänava ajaloolise arhiivihoonel lahkumispidu „Hüvasti, Liivi!“, millest võttis osa ca 350 külalist koos endiste ja praeguste arhiivitöötajatega. Seoses Liivi hoonest lahkumisega jäädvustati jaanuarist aprillini 17,5 tundi filmi toormaterjali intervjuude ja ruumide tutvustustega, sellest 6,5 tundi jäädvustati DVD-le nimega „Hüvasti, Liivi! Liivi maja lood ja inimesed“. 18. oktoobril toimus juba traditsiooniline Rahvusarhiivi tudengipremia konkursi parimate tööde ettekandepäev ja preemia pidulik üleandmine, mis viidi sedapuhku läbi Tartu Ülikooli ajaloo ja arheoloogia instituudi ruumes. 2016. aasta tudengipremia võitis Peeter Tammisto Tartu Ülikoolis kaitstud magistritööga „Talupojauhiskonna distsiplineerimine Eestimaal 1710–1832: ideelised, õiguslikud ja kultuurilised aspektid“.

Rahvusarhiiv osales jätkuvalt Tartu Ülikooli ajalootudengite praktikate läbiviimisel. Kevadsemestril harjutas 11 magistranti käsikirjaliste tekstide lugemist, ühtaegu tutvusid tudengid põhjalikult eri üksuste tööloikudega. Praktika käigus koostasid tudengid Õpetatud Eesti Seltsi 1863. aasta

kooliankeetidele arhivaali tasandi kirjeldusi ning kirjutasid rühmatöö käigus mitu blogilugu. Sügissemestril läbi viidud bakalaureuseõppe praktikast võttis osa kuus üliõpilast, kes sisestasid Postimehe toimetuse fotode kirjeldusi Fotisesse. Kevadel sooritas individuaalse arhiivipraktika ka üks põhikooli ajalooõpetaja, kes koostas arhiivi veebikogude põhjal kolm näidistunnikava põhikoolile. 5. klassi tunnikava juurde valmis ka arhiiviga seotud põhimõistete ristsõna.

Aasta jooksul eksponeeriti arhiivihoonetes mitu näitust. Maneeži hoone galeriis avati jaanuaris Arhitektuurimuseumi poolt koostatud väliseesti arhitekti Roman Koolmari loomingut tutvustav väljapanek, mille vahetas märtsis välja näitus „Naesterahwa Töö ja Elu. Eesti naise elupilt 1920.–1930. aastaist“. Augustis avati Maneeži galeriis filmiarhiivi näitus „Defitsiidist taaskasutuseni“. Lisaks koostas filmiarhiiv mereteemaliste fotode väljapaneku ja näituse „Kinomomendid: Leedu ja Eesti“, millest esimene asus Ristiku tänava majas, teine aga BAAC-i konverentsi raames Leedus. Tartus jätkus töö Noora avamiseks planeeritud Eesti Vabariigi 100. juubelile pühendatud püsinäitusega „Keerdkäigud“, mille lõplik sisu valmis koostöös Tallinna kolleegidega aasta lõpuks. Tekstid ja dokumendikoopiad anti kujundamiseks üle loovagentuurile Pult, ainulaadse teostusega interaktiivne näitus valmib 2017. aasta jaanuaris. Algselt Tartu Ülikooli poolt kavandatud pärisorjuse kaotamise 200. aastapäeva teaduskonverentsile pühendatud arhiivinäitusest sai konverentsi ärajäämise tõttu koolidele mõeldud rändnäitus, mis valmib Tartu linna toetusel 2017. aasta alguses.

5.4. Ühismeedia, uus koduleht ja meened

Rahvusarhiivi [ajaveebi](#) lisandus 58 uut postitust. Ajaveebi lugusid loeti 36 720 korral, lood [Esmaabist aastal 1830](#) ja [praamiliiklusest nõukogude perioodil](#) leidsid refereerimist ka ajalehes Postimees. Laia vastukaja ajakirjanduses tekitas postitus [19. sajandi näljahädadest Eestis](#). Need kolm olid ka 2016. aasta kolm populaarsemat postitust.

2016. aasta detsembri seisuga oli Rahvusarhiivi [Facebooki](#) kontol 2527 jälgijat. Uusi jälgijaid lisandus aastaga 790 (aasta varem 669). [Facebooki](#) kontol jagati infot Rahvusarhiivi olulisemate saavutuste ja arhiivis toimunu kohta, jätkati traditsiooni tutvustada päevakajaliste sündmuste ja tähtpäevadega seonduvaid arhivaale ning huvitavamaid juhuoleid.

Sotsiaalmeedia kanalitest lisandus Rahvusarhiivi [Instagrami](#) konto. Fotopõhine keskkond on üheksa tegutsemiskuuga kogunud üle 400 jälgija. Uue sotsiaalmeedia kanali avamine on võimaldanud paremini kõnetada nooremat põlvkonda. Rahvusarhiivi [Flickr](#)i kontole lisandus aastaga 52 fotot kolme albumina: Eesti Õpilasmalev – stseene olmeelust (30 fotot), Kestalsed ja sulelised (11 fotot) ja stereofotod (11 fotot).

Uudiskirja väljaandmisest 2016. aastal loobuti, kuna kodulehe uudised jõudsid automaatselt Rahvusarhiivi jälgijate postkasti ning tegu oleks olnud info dubleerimisega. Koos uue kodulehe kasutuselevõtuga lisatakse uudiseid veebi jooksvalt ja kokkuvõtte neist hakkab jõudma soovijate postkasti kord kuus.

2016. aastal valmis Rahvusarhiivi uus koduleht ja vahetus senine veebiplatvorm (Saurus asendus Wordpressiga). Samuti sai uus koduleht uue väljanägemise koostöös disainibürooga Haiku. Veebi sisuosas toimunud olulisemad muudatused on seotud filmi-, foto- ja helipärandi senisest parema integreerimisega, asutustele suunatud juhiste uuendamise ja visuaalselt haaratavamal kujul esitamisega, rändnäituste senisest parema märkamise ja tellimisega ning ajakirja „Tuna“ artiklite

sorteerimise võimalusega. Samuti on arhiivikooli lehekülge integreeritud ülejäänud kodulehega ja seda saab hõlpsalt kasutada virtuaalsete õppematerjalide loomiseks. Kokkuvõttes on kõik Rahvusarhiivi pakutavad teenused saanud uues veebis oma alammenüü ja on seetõttu varasemast paremini haaratavad.

Koostöös Rahvusarhiivi uue peahoone fassaadikanga kujundaja Fred Kotkaga valmisid uued asutused meened: Rahvusarhiivi kruus, sall, kott, magnet, pliiats ja märkmepaberikomplekt. Meenete muster on inspireeritud kanga motiivist Uure. Lisaks valmis ajatu arhiivimärkmik, mille vahelehed on illustreeritud väljavõtetega Rutt Eliaseri külalisteraamatust, kuhu on teinud sissekandeid Friedebert Tuglas, Betti Alver, Gustav Ernesaks, Viivi Luik ja paljud teised nimekad Eesti kultuuritegelased. Vahelehti saab soovi korral kasutada postkaardina. Meeneid levitatakse nii kingitusena kui ka müügiartiklina veebipoes.

Arhiivi populariseerimisel meenete kaudu on oluline roll ka koostöölepingul OÜ-ga Koopia Niini ja Rauam, võimaldades huvilistel tellida kvaliteetselt trükitud koopiaid visuaalselt huvitavatest arhivaalidest. Meie arhivaaride kaasabil koostati huvitavate arhivaalide eelvalik ja koos uue kodulehe tehnilise võimekusega saab nimetatud teenust alates 2017. aastast pakkuma hakata.

6. Digitaalarhiivindus

6.1. Digitaalse arhiveerimise terviklik analüüs

AS PricewaterhouseCoopers Advisors (PWC) viis jaanuarist juunini läbi ärianalüüsi „Digitaalse arhiveerimise terviklik analüüs“. Selle eesmärk oli uurida, miks on digitaalse arhiveerimisega alustamine olnud asutuste initsiatiivil aeglane ning milliste infotehnoloogiliste, õiguslike, organisatsiooniliste või finantsiliste meetmetega tuleks seniseid digitaalse arhiveerimise õigusakte, juhendeid, protsesse ja tarkvara parandada või muuta nii asutustes kui ka Rahvusarhiivis. Analüüs viidi läbi peamiselt intervjuude, asutuste juhtumiuuringute, õigusanalüüsi ja rahvusvahelise praktika võrdluse põhjal.

Erineval tasemel hüpoteeside ja/või probleemidena tõi PWC analüüsiaruandes välja mitmeid sõlmpunkte seoses digitaalse tekkimise, üleandmisprotseduuride keerukuse, asutuste ja Rahvusarhiivi vahelise suhtluse, dokumendihalduse üldise korraldus ja andmekogude arhiveerimise võimalustega. Konkreetsete soovitude ja lahendustena toodi esile järgmist: a) Rahvusarhiivil soovitati tõhustada digitaalarhiivinduse kompetentsikeskuse rolli täitmist, b) suurendada kommunikatsiooni asutuste infotehnoloogide, dokumendihaldurite ja juhtide suunas, c) pöörata suuremat tähelepanu digitaalse arhiveerimise praktiliste koolituste korraldamisele, d) kaasajastada juhendmaterjale ja digiarhiveerimise standardeid, e) selgitada välja arhiiviväärtusega andmekogud, f) vähendada dokumendihaldussüsteemide arvu asutustes, g) muuta digitaalne arhiveerimine rohkem automaatseks, h) sisustada täpsemalt Rahvusarhiivi osalemine riigi infosüsteemi haldussüsteemi (RIHA) kooskõlastusprotsessis, i) koostada andmekogudele arhiveerimisega arvestavad standardnõuded ning j) arhiveerida vanu andmekogusid europrojektis E-ARK loodava *Database Preservation Toolkit*’iga.

Rahvusarhiivi juhtkonna ja digitaalarhiivi jaoks on analüüsi tulemused õigeaegne väärtuslik sisend edasiste tegevuse planeerimisel ja töökavade koostamisel. Soovitude rakendamisega on juba alustatud ning neid arvestatakse ressursside planeerimisel ja Rahvusarhiivi arengusihptide koostamisel.

6.2. Tarkvaraarendus

Alustati analüüsi teostamist asutustega tehtava töö tarkvaramooduli (lühendina Astra) loomiseks, mis valmib 2017. aasta jooksul. Jooksvalt täiendati ja uuendati kasutusel olevaid rakendusi, sh virtuaalset arhiivi uurimissaali VAU, Saagat, ühisloome rakendust, kaartide infosüsteemi, filmiarhiivi infosüsteemi FIS, Preservicat ja universaalset arhiveerimismoodulit UAM. Alustati fotode infosüsteemi Fotis uue versiooni loomisega ning andmete migreerimisega vanast raamatukogu infosüsteemist URRAM kesksesse raamatukogude ühisesse andmebaasi Ester. Toimus ka üleminek uuendatud veebiserverile ja serverid koliti uue hoone serveriruumi Tartus.

6.3. Digitaalne säilitamine

Digitaalarhiivi võeti universaalse arhiveerimismooduli abil vastu dokumente ühel korral: Riigikantselei andis üle 424 säilikut, sh 665 arhivaali ehk 1069 faili aastatest 2008–2010. Mitmel korral kasutati UAM-i üleantavate pabermaterjalide arhiivikirjelduste ettevalmistamiseks, kokku ca 6000 arhivaali puhul, näiteks Riigikontrolli, Avatud Eesti Fondi, Tallinna Linnakohtu ja Harju Maakohtu materjalide üleandmistel.

Digitaalselt säilitatav aines on Saagas, Fotises, FIS-is ja väiksemates rakendustes kättesaadavad ja sinna veel mitte jõudnud digiteeritud Rahvusarhiivi säilikud. 2016. aasta detsembri alguse seisuga sai veebi kaudu jälgida 15 717 176 kaadrit Saagas, 552 273 fotot Fotises, 2551 nimetust (714,2 tundi) filme ja 1241 nimetust (691,8 tundi) helisid FIS-is ning 48 138 kujutist kaartide infosüsteemis. Kokku on kettamassiivides ja lintidel tagatiskoopiadena säilitamisel digiteeritud faile mahus 586 terabaiti. Digitaalselt sündinud tavadokumentide faile on säilitamisel 7 gigabaiti ja digitaalselt sündinud filme 60,9 terabaiti.

6.4. Koostöö

Lõpule jõudsid europrojekti E-ARK (*European Archival Records and Knowledge Preservation*) tööd. Kolm aastat kestnud ja 16 partnerasutust hõlmanud projekti rahastas Euroopa Komisjon CIP-ICT-PSP programmist. Projekti eesmärk oli üle-euroopalise digitaaldokumentide ja andmebaaside arhiveerimise metodoloogia ja lahenduse väljatöötamine, testimine ja kasutuselevõtt rahvusarhiivide, teadusasutuste ja tarkvarafirmade koostöös. Valmisid rahvusvahelised spetsifikatsioonid digitaalsel arhiveerimisel andmete üleandmise paketeerimiseks (SIP, AIP, DIP) ja andmebaaside arhiveerimise avatud vorming SIARD 2.0. Andmebaaside arhiveerimiseks loodi tarkvara *Database Preservation Toolkit*, mida katsetas pilootprojekti raames Eesti Äriarhiiv. Digitaaldokumentide arhiveerimise lahendusi testiti koostöös Justiitsministeeriumiga dokumendihaldussüsteemi Alfresco baasil. Projektis oli Rahvusarhiivi digitaalarhiivi kanda ka terviklik tehniline koordineerimine ja dokumentide arhiivi üleandmise tegevuste tööpaketi juhtimine. 2017. aastal asutakse valminud lahendusi Rahvusarhiivis ja mujalgi praktikas rakendama.

Digitaalarhiivi esindajad veetsid aprillis ühe töönaädala Gruusias, kus viidi läbi Eesti E-Riigi Akadeemia mestimisprojekt. Projekti eesmärk on tugevdada Gruusia riigi e-valitsemise võimekust, tegevuste raames konsulteeriti Gruusia e-valitsemise eest vastutavaid asutusi ja rahvusarhiivi digitaalse arhiveerimise juurutamise temadel ning koostati analüüsi ja nõuannete dokument.

7. Teadus- ja publitseerimistöö

Rahvusarhiivi 2016. aasta teadus- ja publitseerimistegevus toimus traditsioonilistes suundades. Ilmunud publikatsioonidest väärrib esiletõstmist Eesti Ajalooarhiivi toimetiste Esimesele maailmasõjale pühendatud mahukas teemanumber (jätkuks 2015. aastal ilmunud teemanumbrile), kus avaldati mitmed teedrajavad uurimused Eesti ajaloo aastatel 1914–1918.

2016. aastal ilmusid järgmised Rahvusarhiivi publikatsioonid:

1. Protokolle der Estländischen Ritterschaft 1905–1907. Bd. I-II. Herausgegeben von Thomas Freiherr von Dellingshausen und Henning von Wistinghausen. Tartu: Rahvusarhiiv (EX FONTIBUS ARCHIVI HISTORICI ESTONIAE V)
2. Eesti Ajalooarhiivi toimetised 24 (31). Esimene maailmasõda ja Eesti II. Koostanud Tõnu Tannberg. Tartu: Rahvusarhiiv (SCRIPTA ARCHIVI HISTORICI ESTONIAE)
3. Ajalookultuuri ajakiri „Tuna” (4 numbrit)
4. Eesti kino lävepakul (1926–1937): Konstantin Märskä, Theodor Luts, Armas Hirvonen. Voldiku tekst: Jaak Lõhmus. Mustvalge PAL1 4:3. DVD. Tallinn: Filmiarhiiv

Koostöös Eesti Sõjamuuseumi ja Kaitseväge Ühendatud Õppeasutustega toimus 12. oktoobril 2016. aastal Rahvusarhiivis Tartus teadusseminar „Eesti sõjaajaloo perspektiivid“, kus arutleti koostatava Eesti Vabadussõja ja muude aktuaalsete sõjaajaloo küsimuste üle.

Jätкус koostöö Eesti Mälu Instituudiga, selle raames avaldati ajakirja „Tuna” veergudel Eesti Mälu Instituudi kaastööliste uurimusi lähiajaloo. Rahvusarhiiv osales traditsiooniliselt parima eestikeelse ajalooramatute preemia väljaandmisel.

8. Organisatsiooniline areng

2016. aastat sisustasid ettevalmistused Rahvusarhiivi uue peahoone Noora sujuvaks kasutuselevõtuks. 2015. aasta lõpus alustati teise kunstihanke ettevalmistustega, selle tulemusena sünnib Noorale sobilik heliinstallatsioon, mis saab kuuldavaks 2017. aasta jaanuaris. 2016 aasta 1. aprillil andis YIT Ehitus AS valminud hoone Rahvusarhiivile üle. Hoone ehitusmaksumuseks kujunes 9 240 000 eurot. Koostöös Noora sisearhitektidega (Vaikla Studio OÜ) valmis veebruaris püsiekspositsiooni kontseptsioon. Riigi Kinnisvara AS viis läbi ka rahvusvahelise arhiiviriulite hanke, mille võitja AS Laomaailm sisustas Noora hoidlad riulitega 2016. aasta jaanuari lõpuks (maksumus 1 470 000 eurot). 2015. aasta lõpus ja 2016. aastal teostusid büroo- ja avaliku pinna mööbliga sisustamise rahvusvaheline riigihange (507 000 eurot), erisisustuse hange (167 000 eurot), IT soetused (74 000 eurot) ning püsiekspositsiooni kujundamine ja paigaldamine (171 000 eurot). Hoone sisustamine on kestnud kogu 2016. aasta ja jätkub ka 2017. aastal.

Jätkusid ettevalmistustööd arhivaalide ümberpaigutamiseks vajalike eeltööde teostamiseks: arhiivikarpide, ümbriste, mappide hanked, digiteerimine, arhivaalide ümberpaigutamise logistika ettevalmistamine jne. Arhivaalide ümberpaigutamisega alustati aprillis Kuressaarest ja Haapsalust, järgnes Tartus asuva J. Liivi 4 ümberkolimine, mis lõppes oktoobris. Kolmanda hankena jätkub arhivaalide kolimine Tallinnast, sellega kavatseme lõpule jõuda 2017. aasta veebruaris. Arhivaalide, inventari ja inimeste ümberpaigutamine Noorasse on läinud maksma 126 000 eurot.

2016. aastal on Rahvusarhiivi koosseis võrreldes eelmiste aastatega jätkuvalt vähenenud. 2015. aasta lõpus oli Rahvusarhiivis 220 teenistuskoha (koormust arvestades 213) ja teenistujaid 211. 2016. aasta lõpu seisuga oli 210 teenistuskoha (koormust arvestades 205,5) ning 202 inimest, neist 85 ametnikku ja 117 töötajat. Koosseisust oli täidetud 191,4 kohta, 27 teenistujat töötas osakoormusega. Ametniku vaba ametikoha täitmiseks viidi 2016. aastal läbi üks avalik konkurss Tartu kasutusosakonna arhiivipedagoogi ametikohale (kandideerinute arv 32) ja neli sisekonkurssi seoses teenistuja üleviimisega teisele ametikohale. Aasta jooksul asus Rahvusarhiivi tööle 11 uut inimest, neist viis tähtajalise lepinguga peamiselt projektitöö ajutisest iseloomust tulenevalt. Teenistusest lahkus 20 töötajat, neist kaks omal soovil, neli teenistustähtaja möödumisel ning 14 töö- ja/või ametikoha koondamise tõttu. Koondamised olid tingitud peamiselt töö ümberkorraldamise vajadusest seoses arhivaalide kolimise ja Rahvusarhiivi uue peahoone valmimisega.

Personali vabatahtliku voolavuse määr (omal soovil lahkunute suhe töötajate koguarvu) on 4%-lt langenud 1%-le, samal ajal on kogu voolavus endiselt 10% ringis, mis mäluasutuse kontekstis ei ole taas midagi üllatavat – asutusest lahkutakse pigem harva kui tihti.

Rahvusarhiivi töötajad täiendasid oma teadmisi ja oskusi kodu- ja välismaal kõigis põhilistes arhiivitööga seotud valdkondades. Mitmed rätsepatööna valminud ja oma ala asjatundjate läbiviidud grupikoolitused andsid eriti vajalikku teavet ja oskusi, mida asuti kohe ka ellu rakendama. Kasulikeks koolitusüritusteks on peetud töövaldkonnaga seotud organisatsioonide külastamist ning kolleegidega kogemuste vahetamist. Positiivseks traditsiooniks on kujunenud valdkondade (hindamine, säilitamine, kasutamine) koolitusseminarid, mis võimaldavad sama valdkonna teenistujatel kohtuda üle Eesti.

Jätkuvalt pälvis suurepärase tagasiside Rahvusarhiivi ja Tartu Ülikooli ajaloo- ja arheoloogia instituudiga koostöös pakutav veebipõhine kursus „Dokumendi- ja arhiivihaldus infoajastul”, mis

lõppes kevadel 2016. Kuivõrd huvi teema vastu oli jätkuvalt suur, võeti ette e-kursuse uuenduskuur ja põhjalikum õppematerjalide kaasajastamine ning e-kursus taasavati novembris. E-kursuse materjalid annavad võimaluse olla kursis valdkonna olulisemate muudatuste, uuenduste ja seisukohtadega, samuti tõsta teadlikkust valdkonna sõlmpunktidest ja probleemi lahendamise viisidest.

Nagu varasemal neljal aastal, usaldati ka seekord Rahvusarhiivile rahvuskaaslaste programmi arhiiviprojektide konkursi läbiviimine. Haridus- ja Teadusministeerium eraldas projektitaotluste rahastamiseks 150 434 eurot, konkursile laekus 56 projekti, millest arhiivikomisjon otsustas toetada 43 projekti. Hoolimata sellest, et enamik toetuse saajatest pidi leppima soovitud väiksema summaga, otsustasid kõik projekti taotlejad plaanitu suuremas või väiksemas mahus ellu viia.

Rahvusvahelise koostöö käigus osaleti rahvusvahelise arhiivinõukogu ICA kongressil Lõuna-Koreas Soulis, kus Rahvusarhiivi esindajad pidasid kaks ettekannet. Samuti võeti osa Euroopa Liidu riigiarhivaaride ümarlaua tööst, Euroopa Komisjoni arhiivigrupi töörühma ja dokumendihalduse ekspertrühma kohtumistest, rahvusvahelise heli- ja audiovisuaalsete arhiivide ühenduse, Balti audiovisuaalsete arhiivide nõukogu ning totalitaarsete režiimide uurimise instituudi ümarlaua tööst.

2016. aasta riigieelarves moodustasid Rahvusarhiivi kasutada olnud kindlaksmääratud vahendid kokku 6 247 415 eurot, millest 275 538 eurot lisavahenditena seoses kolimisega. 1 507 028 eurot oli ette nähtud Riigi Kinnisvara AS-i rendimakseteks ja väiksem osa rahvuskaaslaste programmi arhiiviprojektide konkursi läbiviimiseks. Lisaks eeltoodule eraldas Haridus- ja Teadusministeerium 171 000 eurot, sellest 140 000 eurot filmide puhastusmasina soetamiseks ja 31 000 eurot ministeeriumi juubelitrukise koostamiseks. Välistoetuste raames teostati 2016. aastal töid rahvusvahelistele projektidele E-ARK ja CO:OP. Majandustegevuse tulused laekus ca 155 000 eurot.

Priit Pirsko
riigiarhivaar

6. jaanuaril 2017

Rahvusarhiiv arvudes 2016. aastal

Töötajad	202	85 ametnikku ja 117 töötajat
Hooned	7	Tallinnas (3), Tartus (2), Rakveres, Valgas
Arhiivihoidlad	17 151 m ²	25 607 jooksvat meetrit vaba riiulipinda
Säilikud*	9 181 747	http://ais.ra.ee
Arhivaalid veebis, digikujutised*	15 717 176	www.ra.ee/saaga
Kaardid veebis*	48 138	www.ra.ee/kaardid
Fotod veebis*	552 273	www.ra.ee/fotis
Filmid veebis*	2551	www.filmi.arhiiv.ee/fis
Veebikülastused**	810 211	www.ra.ee/vau/
Vaatamised ajaveebis*	85 688	149 artiklit, http://blog.ra.ee
Jälgijad <i>Facebookis</i> *	2527	www.facebook.com/rahvusarhiiv
Lahendatud päringud	5016	2433 arhiiviteatist, 2583 vastuskirja
Publikatsioonid	8	www.ra.ee/et/publikatsioonid
Näitused	10	www.ra.ee/et/naitused
Eelarve	6 247 415	www.ra.ee

* Andmed 2016. aasta lõpus, sisaldades kasvavalt eelnevate aastate andmeid.

** Külastuskordade statistikast on puudu ca 80% [genealoogiaportaali Geni](#) kaudu toimunud sisenemistest. 15. märtsil 2016 läks Geni üle https-protokollile, mille tulemusena on portaal kadunud *Google Analyticsi* vaateväljast. Seega, hinnanguliselt toimus 2016. aastal külastusi ca 400 000 võrra rohkem, kui serveristatistika näitas.